

Giuseppe Buccellato, *Alle radici della spiritualità di san Giovanni Bosco. L'influsso di alcuni santi nella vita spirituale e apostolica del fondatore dei salesiani*, Libreria Editrice Vaticana, Roma 2013, ss. 197.

Rok 2015 jest dla salezjanów okazją do świętowania jubileuszu 200. rocznicy urodzin św. Jana Bosko. Ten wielki kapłan, wychowawca oraz zakonodawca XIX wieku pozostawił po sobie nie tylko system pedagogiczny zwany przewencyjnym, ale także głęboką duchowość – życie z Bogiem. Poznawaniu wymiaru duchowego założyciela salezjanów i pozostawionej przez niego duchowości był poświęcony ostatni rok *triduum* przygotowawczego do wspomnianego jubileuszu (w 2011 r. była to historia życia i dzieła Jana Bosko, a w roku 2012 – pedagogia Świętego). W kontekście bliskości tego wydarzenia oraz z tej racji, że płaszczyzna życia duchowego „Ojca i nauczyciela młodzieży” jest ciągle mało pogłębiona (zob. s. 5), z radością należy przyjąć publikację, która ukazała się w 2013 r. w Italii pt. *Alle radici della spiritualità di san Giovanni Bosco. L'influsso di alcuni santi nella vita spirituali e apostolica del fondatore dei salesiani (U źródeł duchowości św. Jana Bosko. Wpływ niektórych świętych na życie duchowe i apostolskie założyciela salezjanów)*. Książkę wydało renomowane wydawnictwo z Watykanu – Libreria Editrice Vaticana. Autorem monografii jest Giuseppe Buccellato, salezjanin, kapłan, doktor teologii duchowości, wykładowca Studio Teologico S. Paolo di Catania oraz Istituto Teologico San Tommaso w Messynie. Ks. Buccellato jest również autorem książek i artykułów naukowych, cenionym rekolekjonistą i kierownikiem duchowym.

Tytuł recenzowanej pozycji określa tematykę poszukiwań badawczych ks. Buccellata. Celem, jaki sobie stawia, jest odkrycie źródeł duchowości św. Jana Bosko. Autora interesuje zwłaszcza kwestia wpływu niektórych świętych na życie duchowe oraz na doświadczenie apostolskie ks. Bosko, co znajduje swój wyraz w podtytule *L'influsso di alcuni santi nella vita spirituale e apostolica del fondatore dei salesiani (Wpływ niektórych świętych na życie duchowe i apostolskie założyciela salezjanów)*.

---

⁴ J. Pietrzak, *Pełnia prymasostwa. Ostatnie lata prymasa Polski kardynała Augusta Hlonda 1945-1948*, t. 1-2, Wydawnictwo Poznańskie, Poznań 2009.

Książkę otwiera *Presentazione (Prezentacja)*, s. 5-6, Cosimo Semerara – członka Papieskiego Komitetu Nauk Historycznych Stolicy Świętej. Po niej następuje *Introduzione (Wstęp)* Autora monografii, s. 7-10; schematyczne przedstawienie zawartości książki, s. 11; wyjaśnienie skrótów *Sigle e abbreviazioni (Skróty i skrótowce)*, s. 13. Zasadniczą całość publikacji podzielono na sześć rozdziałów, które są złożone z mniejszych bloków tematycznych.

Rozdział pierwszy *Don Bosco, sant'Ignazio e la Compagnia di Gesù (Książd Bosko, św. Ignacy i Towarzystwo Jezusowe)*, s. 15-43 – jak już sugeruje tytuł – dotyczy elementów szkoły ignacjańskiej obecnych w duchowości kapłana Bosko. Ks. Buccellato prezentuje najpierw aspekt historyczny – obecność jezuitów w Italii XIX wieku i relacje Jana Bosko z duchowością św. Ignacego (s. 17-23), a następnie wydobywa na światło dzienne elementy tradycji jezuickiej przejęte przez założyciela zgromadzenia salezjańskiego: fragmenty Reguły Towarzystwa Jezusowego, które znalazły się w pierwszych Konstytucjach Towarzystwa Św. Franciszka Salezego (s. 29-32), rekolekcje roczne, sprawozdanie, „ćwiczenie dobrej śmierci”, maksymę jezuitów – *Ad maiorem Dei gloriam* oraz postać św. Alojzego Gonzagi – przyjętego za patrona jednego z działających w oratorium na Valdocco towarzystw skupiających chłopców (s. 32-38). Rozdział kończy tekst źródłowy: *Gli insegnamenti sulla meditazione ignaziana nel primo noviziato (Wskazania na temat medytacji ignacjańskiej w pierwszym nowicjacie)*, s. 38-43.

Kolejny rozdział koncentruje się na zagadnieniu zależności duchowości ks. Bosko od św. Filipa Nereusza – *Il nuovo san Filippo Neri (Nowy św. Filip Nereusz)*, s. 45-68. Autor książki wskazuje tutaj na: obecne w dziełach wydanych ks. Bosko myśli św. Filipa (s. 48-52), wiodącą rolę cnoty czystości w życiu zakonnika (s. 52-55) oraz poddaje analizie tekst ku czci tego świętego wychowawcy napisany ręką ks. Bosko (s. 55-58). Ostatnią częścią tego rozdziału jest materiał źródłowy: *Il Panegirico di San Filippo Neri (Panegiryk o św. Filipie Nereuszu)*, s. 59-68.

Następna część monografii ks. Buccellata nosi tytuł *Segni particolari: una passione per le anime (Szczególne znamiona: umiłowanie dusz)*, s. 69-90. Rozdział ten odnosi się do św. Franciszka Salezego, którego życie i styl pasterskiego działania wpłynął – jak wskazuje Autor recenzowanej pozycji – na ks. Bosko w sposób bezdyskusyjny. W trzecim rozdziale ks. Buccellato analizuje relacje Janaz duchowością biskupa Genewy (s. 72-73) oraz postanowienia neoprezbitera Bosko (s. 74-76), wskazuje na pewne elementy wspólne dzieł pisanych dwóch świętych (s. 76-78) oraz wyjaśnia przewidziane przez ks. Bosko dla swojego zgromadzenia nazwę, motto i herb (s. 79-81). Część analityczna uzupełniona jest tekstem źródłowym *Il regolamento di vita di S. Francesco di Sales nella appendice al „Vade mecum” di Don Giulio Barberis (Regulamin życia św. Franciszka Salezego w dodatku „Vade mecum” ks. Juliusza Barberisa)*, s. 81-90.

Zagadnieniu podobieństwa ks. Bosko do św. Wincentego a Paulo poświęcony jest czwarty rozdział, który nosi tytuł *Due santi «simili»: Don Bosco e s. Vincenzo de' Paoli (Dwaj «podobni» święci: ks. Bosko i św. Wincenty a Paolo)*, s. 91-110. Autor ukazuje podobieństwo duchowe ks. Jana (s. 96-97) oraz jego pism do św. Wincentego (s. 98-99), analizuje tekst pewnego listu tego świętego, który znalazł się w Konstytucjach salezjańskich z 1877 r. (s. 99-100), jak również wskazuje na konkretny przejaw przywiązania do św. Wincentego w samym Turynie (s. 100-103). Tę część publikacji zamyka tekst źródłowy *La lettera di San Vincenzo anessa alle Costituzioni a partire dal 1877 (List św. Wincentego do Konstytucji, wydanych od 1877)*, s. 104-110.

Przedostatni rozdział *Giovanni Bosco e Alfonso Maria De'Liguori (Książd Bosko i Alfons De Liguori)*, s. 111-154 podejmuje kwestię obecności elementów szkoły liguriańskiej w duchowości ks. Bosko. W tej części swojej książki ks. Buccellato przedstawia ks. Józefa Cafassa (s. 111-112) i Konwikt Kościelnyw Turynie (s. 113-120), czyli osobę i miejsce, które w życiu ks. Bosko były przekazicielami duchowości zgromadzenia redemptorystów. Dopelnieniem analizy jest prezentacja tego, co stanowi „echo” ducha św. Alfonsa w duchowej i duszpasterskiej praktyce turyńskiego wychowawcy: troski o promocję dobrej książki i prasy (s. 120-123), częstej komunii św. (s. 123-124), pobożności maryjnej (s. 125-126), promocji kultu Najświętszego Sakramentu (s. 126-127), podobnych koncepcji życia zakonnego (s. 128-130). Autor dołączył do tego rozdziału tekst źródłowy *Le sei lettere di Sant'Alfonso annesse alle Costituzioni della Società dal 1885 (Sześć listów św. Alfonsa dołączonych do Konstytucji Towarzystwa od r. 1885)*, s. 130-154.

Ostatni rozdział zatytułowany *San Giuseppe Cafasso: il padre di nostro padre* (Św. Józef Cafasso: ojciec naszego ojca), s. 155-184, poświęcony jest relacji, jaka łączyła Józefa Cafasso i Jana Bosko – przyszyłych świętych Turynu. Ks. Buccellato podjął się w tej części studium genezy tej znajomości (s. 155-160), prezentacji momentów z życia kapłana Bosko, które świadczą o zaangażowaniu ks. Cafassa w duchowe rozeznanie i podjęcie słusznych decyzji w decydujących kwestiach (s. 160-162), analizy *Biografii kapłana Józefa Caffassa* pióra ks. Bosko (s. 165-169) oraz środowiska Konwiktu Kościelnego, które znalazły swoje odzwierciedlenie w duchowości i służbie ks. Bosko (s. 169-175). Tekst źródłowy *Una istruzione del Cafasso al clero sul tema della orazione* (Wskazówka ks. Cafassa dla duchownych na temat modlitwy), s. 175-184, zamyka ten rozdział.

Recenzowaną pozycję wieńczy *Conclusionone* (Zakończenie), s. 185-187. W tej krótkiej części Autor dokonuje syntezy swoich poszukiwań, wskazując na podobieństwa i elementy wspólne łączące założyciela zgromadzenia salezjańskiego oraz poszczególnych świętych opisanych w książce. Monografię dopełnia, licząca prawie dziewięćdziesiąt pozycji *Bibliografia* (Bibliografia), s. 189-194, podzielona na trzy części (źródła salezjańskie, inne źródła i studia) oraz *Indice* (Spis treści), s. 195-197.

Recenzowana pozycja książkowa stanowi cenne źródło wiedzy o duchowych źródłach, z których czerpał natchnienie św. Jan Bosko. Ks. Buccellato podjął się wymagającej pracy intelektualnej, aby w konkretny sposób – przedstawiony także w formie graficznej na początku książki (zob. s. 11) – ukazać bezpośredni i pośredni wpływ różnych szkół duchowości na turyńskiego kapłana z Valdocco. Niniejsze studium prezentuje – w porządku chronologicznym – tylko kilka z tych, które znacząco oddziaływały na myśl duchową, styl pobożności i sposób posługi duszpasterskiej św. Jana Bosko: ignacjańską, oratoriańską, salezjańską, wincentyńską, liguriańską i duchowość św. Józefa Cafassa. Trzeba jednak pamiętać, iż na ks. Bosko oddziaływali także inni święci oraz autorzy duchowi, o których wspominają dawne oraz nowe opracowania dotyczące założyciela salezjanów (zob. P. Braido, *Il sistema preventivo di don Bosco*, Pontificio Ateneo Salesiano, Torino 1955, s. 106-115; P. Stella, *Don Bosco nella storia della religiosità cattolica*, t. 2, *Mentalità religiosa e spirituale*, Libreria Ateneo Salesiano, Roma 1981², s. 232; F. Desramaut, *Książdz Bosko i życie duchowe*, Wydawnictwo Salezjańskie, Warszawa 1990, s. 33; T. Jania, *Elementy duchowości salezjańskiej mogące mieć wpływ na obraz życia duchowego sługi Bożego księdza Bronisława Markiewicza*, Salezjańskie Studia Historyczne (1992), (mps), s. 58; A. Lenti, *Don Bosco. History and spirit*, t. 1: *Don Bosco's formative years in historical context*, Libreria Ateneo Salesiano, Roma 2010², s. 434, 460 - 465; tenże, *Don Bosco. History and spirit*, t. 3, *Don Bosco educator spiritual master writer and founder of the salesian society*, Libreria Ateneo Salesiano, Roma 2008, s. 231). Do ich grona zaliczają się: św. Karol Boromeusz, św. Jan Chrzyciel de la Salle (lasaliańska szkoła duchowości), bł. Sebastian Valfrè (oratoriańska szkoła duchowości) oraz jezuita – ks. Jean Croiset. Można przypuszczać, że ks. Buccellato nie poświęcił im wiele miejsca w swojej publikacji lub w ogóle pominął, bowiem ograniczył się – jak sugeruje podtytuł książki – do „niektórych”, tzn. najważniejszych, postaci, które znacząco wpłynęły na św. Jana Bosko. Fakt ten, jak i niewielkie braki w wyjaśnieniu skrótów użytych przez Autora w przypisach (zob. przypisy: 29, s. 120 - „SM” oraz 34, s. 168 - „RM”) – nie ma ich bowiem w wykazie (s. 13) – nie pomniejszają wartości merytorycznej recenzowanej publikacji. Monografia jest naukowym opracowaniem podjętego przez jej Autora tematu. Rzetelność recenzowanej pozycji potwierdzają: zastosowane odnośniki, które niekiedy odsyłają czytelnika do dodatkowej literatury (zob. s. 22, 24, 70, 111, 112, 170), dołączony do każdego rozdziału i poprzedzony komentarzem dokument źródłowy, precyzyjny język oraz bogata bibliografia. Na uwagę zasługuje także staranność wydania: arkusze książki są szyte, brak błędów edytorskich, zwiększająca komfort czytania przejrzystość tekstu.

Książka ks. Giuseppe Buccellata *Alle radici della spiritualità di san Giovanni Bosco. L'influsso di alcuni santi nella vita spirituale e apostolica del fondatore dei salesiani* jest studium ciekawym i potrzebnym. Może zainteresować wszystkich badaczy duchowości św. Jana Bosko i przedstawicieli Rodziny Salezjańskiej, którym turyński święty jest szczególnie bliski.